

Nerväxt (degrowth) och Emmaus-rörelsen
Ulla Hoyers inledningsanförande i Ekenäs 19.9.10

Såsom Uffe Særs nyss sade är jordklotets resurser begränsade. I slutet av augusti hade vi redan använt de förnybara naturresurser som jorden årligen producerar. Därefter, dvs under årets sista tredjedel, lever vi över våra tillgångar. Ifall vi inte reagerar snart, kommer vi att ha svårt att se våra barn och barnbarn i ögonen, eftersom vi överför problemen åt dem.

Uttrycket 'hållbar utveckling' föreföll på sin tid som en god idé. Vi utvecklas, men på en hållbar grund, så att kommande generationer kan leva och njuta av vår planet.

Ordet 'hållbar' är fortsättningsvis bra: vi önskar alla en hållbar framtid. Men ordet 'utveckling' ses inte som enbart positivt. Ordet förenas med idén om en förändring enligt västerländsk modell. De fattiga länderna förväntas följa vårt exempel och utvecklas till våra likar, oftast dessutom på våra villkor, i stället för att de själva skulle få bestämma vilka förändringar de önskar. Dessutom förbinds utveckling oftast med ekonomisk växt, utveckling förutsätter att ekonomin och den materiella konsumtionen ökar.

I Marko Ulvilas och Jarna Pasanens nya bok *Vihreä Uusjako* (Grön nyfördelning) nämns fyra framtidsvisioner:

- Grön kapitalism
- Ekodiktatur
- Civilisationens störtstyrt
- Grön nyfördelning (som innehåller tanken om nerväxt)

Ifall den ekonomiska tillväxten och den evinnerliga materiella växten för oss till randen av en katastrof, om den hållbara utvecklingen och de gröna teknologiska lösningarna inte förändrar situationen tillräckligt snabbt, vilka alternativ har vi att finna en hållbar väg?

Några ekonomer, sociologer och miljöaktivister har börjat leta efter en lösning. En föregångare på detta forskningsområde är den franska professorn och filosofen Serge Latouche, som har föreslagit att vi borde avstå från tillväxt-tvånget. Latouche hade inbjudits att tala om detta på Emmaus Internationals världsmöte i Sarajevo år 2007. Vi blev då förbryllade, tanken var ny och omvälvande.

Sedan dess har debatten om nerväxt, degrowth på engelska, décroissance på franska, brett ut sig. Många artiklar har publicerats i Helsingin Sanomat, och det förefaller som om Finland är det mest aktiva landet i Norden på detta område.

Inkommande fredag 24.9.10 ordnas i Helsingfors en konferens med titeln: Kasvu

murroksessa (Tillväxt i brytning). Förutom Latouche deltar ett flertal internationella nerväxt-expert. Jag kommer att gå dit för att lyssna och lära mig mera.

Frågan om ekonomisk nerväxt är mycket svår: varje dag får vi ju höra att om ekonomin inte växer så leder det till arbetslöshet och till att välfärdssamhället rämna. Vad föreslår då dessa nerväxtens förespråkare?

- De önskar placera ekonomin där den hör hemma: att tjäna människan, och inte som det är idag att människorna tjänar ekonomin. De talar för gröna skatter och för offentliga, miljövänliga och hållbara investeringar.
- Arbete borde fördelas mera jämlikt och samtidigt borde fritiden ökas. I stället för att betona arbetets ekonomiska lönsamhet, borde man ge mera vikt åt arbetets inverkan på samhället och miljön. Då arbetet belönas borde vi beakta vilken nytta det gjorda arbetet har för oss alla.
- En ny typ av välfärdsmodeller borde utvecklas, t.ex. medborgarlön och minimum- och maximumlön
- För att mäta ländernas välfärd borde vi fråga BNP. Andra mått har utvecklats, t.ex. Happy Planet Index, som beaktar hur nöjda medborgarna känner sig, hur länge de lever samt det ekologiska fotavtrycket. Costa Rica ligger i toppen på denna skala.

Degrowth, nerväxt, innebär en frivillig förenkling av levnadsvanorna och en förändring mot ett ekologiskt hållbart, socialt rättvist och jämlikt samhälle, där människornas och miljöns välfärd inte är beroende av materiella värderingar

Nerväxt skulle innebära måtta men inte brist eller fattigdom. Mindre kan betyda mera: om vi avstår från det giriga begäret efter pengar och saker, kunde vårt liv bli bättre, enklare men socialt rikare, vi skulle ha mera tid för familj och vänner samt mera upplevelser inom natur och kultur. Samtidigt skulle vi få ett liv som inte förstör det ekosystem som vi alla är beroende av.

Den kanadensiska ekonomen Peter Victor (som är en av huvudtalarna i fredagens konferens) har beräknat att medborgarnas välfärd och sysselsättning i Kanada kunde säkerställas utan att bruttonationalprodukten växer. De viktigaste metoderna är att förkorta arbetstiden, en betydande beskattning av fossila bränslen samt rejäla inkomstöverföringar till de fattiga.

Men, och detta är ytterst viktigt, nerväxt-forskarna rekommenderar nerväxt endast för rika postindustriella länder, såsom Finland. En hållbar ekonomisk växt behövs ännu i länderna i syd, där befolkningen måste kämpa för det dagliga brödet.

En annan viktig sak: nerväxten strävar inte till att ersätta tillväxten med en ny

teori som inbegriper allting, eller med ett nytt samhälls-system. Tvärtom, nerväxt-samhället kan utformas på många olika sätt beroende på lokala förhållanden och kulturella faktorer. Mångfald och mångstämmighet utgör viktiga utgångspunkter för nerväxt-tanken.

För Emmaus, såsom för alla andra, är nerväxt en ny idé. Men Emmaus-rörelsen har redan under 60 år verkat på ett sätt som kan vara till nytta i ett nerväxt-samhälle. Kommuniteten, gemenskapen, är en social och sparsam livsform. Att dela på arbetet och att hjälpa människor som har det svårt, hör till grundpelarna inom Emmaus' solidaritet. Återvinning var i början endast ett sätt att tjäna pengar, men är nu en viktig handling för miljön.

Emmaus Europa håller idag på att samla de europeiska Emmaus-gruppernas miljöhandlingar till ett litet häfte, som under hösten delas ut till alla grupper. Målet är att utbyta erfarenheter och idéer, samt att uppmuntra till diskussion om miljöfrågor.

En rörelse som Emmaus kan vara med om en förskjutning mot en hållbarare väg genom att befrämja alternativ, visa hur människor kan minska sitt ekologiska fotavtryck medan de samtidigt förbättrar levnadsförhållandena för de fattigaste.

Men fastän de här konkreta handlingarna är viktiga och är ett sätt att påverka opinionen, så tycker jag att Emmaus också kunde ta andra steg. Hänvisande till våra egna handlingar på gräsrotsnivå är vi berättigade att ta ställning, att påverka, att öka människors insikt: nu är det hög tid att ändra våra levnadsvanor, samt stöda beslutsfattare som är villiga att ta nödvändiga, men inte så populära steg mot ett hållbarare samhälle.

Emmaus internationella spridning ger oss ännu ett särskilt ansvar; eftersom vi har medlemsgrupper såväl i nord som i syd, så måste vi se till att debatten om nerväxt, som har börjat i de rika länderna, tar hänsyn till de fattiga ländernas problem. Överlag måste vi i debatten lyssna på och högakta dem som har det svårast i samhället, och vi måste också finna lösningar till fattigdomens orsaker.

Den nuvarande ekonomiska krisen visar att tillväxten inte har kunnat skapa ekonomisk stabilitet eller trygga människors utkomst. Den här krisen ger oss ett utmärkt tillfälle till förändring och nya tankebanor.

Det är viktigt att vi börjar fundera på de här sakerna, så att förändringarna kan ske behärskat och demokratiskt. Ifall vi tvingas fatta beslut på randen av en katastrof, finns det inte längre tid för att fördjupa sig i frågorna eller att få människorna att delta i beslutsprocessen. Då kanske vi tvingas in i en ekodiktatur enligt Pentti Linkolas modell.

Som jag redan sade i början, bär vi ansvar inför kommande generationer. Vi måste handla så att människosläktet kan trivas och blomstra - inom jordklotets ekologiska gränser.

Till detta behövs förstås samarbete med andra organisationer och nätverk. Vår uppgift är att bygga ett socialt rättvist och jämlikt samhälle, som är ekologiskt hållbart och baserar sig på solidaritet och högaktning - både gentemot människor och natur.

Gandhi sade det bra: "Live simply - that others may simply live", Lev enkelt - så att andra kan enkelt leva.

Tio måttliga krav:

1. En grundlig förändring av vår livsstil är nödvändig. Teknologin kan inte allena rädda oss.
2. Vi behöver gemensamma bindande begränsningar för vår konsumtion. Vi måste sluta äta från kommande generationers bord.
3. Enda sättet att tillräckligt snabbt motverka klimatkrisen är att minska energiförbruket. Det måste ske rättvist och behärskat.
4. Kärnenergi och urangruvor borde ersättas med inhemsk, decentraliserad och förnyelsebar energiproduktion.
5. Reklam borde begränsas. Den skapar konstgjorda behov.
6. Förstörandet av lokal kunskap måste upphöra. I en värld med ekologiska kriser behöver vi visdom baserad på erfarenheter.
7. Förbrukning av naturresurser borde beskattas progressivt.
8. Vapenupprustningen måste upphöra. Den berövar människosläktet de krafter som behövs för att bekämpa klimatkrisen.
9. Vi måste avstå från att sträva efter fortsatt tillväxt på vårt begränsade jordklot.
10. Värdesätt måtta! Det betyder frihet från beroendet av konsumtion.

Kohtuus vaarassa - medborgarseminariet 24.10.2009 på Koli
<http://www.kohtuusvaarassa.com>